

Η ΠΕΜΠΤΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Η ΑΥΓΗ Πέμπτη 29 Νοεμβρίου 1990

Παρατηρώντας το γίνεσθαι

Έργα του Μάριου Ποντίκα σε
αθηναϊκές σκηνές

Του ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΠΟΛΕΝΑΚΗ

«**Π**αραμορφωτικός ρεαλισμός» θα ήταν ίσως ένας κατάλληλος χαρακτηρισμός για τον ιδιότυπο τρόπο με τον οποίο ο Μάριος Ποντίκας βλέπει κι εκθέτει τη ζωή στα θεατρικά του έργα. Μια σκόπιμη διδγκωση **προς το γκροτέσκο** χαρακτήρων, πραγμάτων, καταστάσεων, προηγείται της ίδιας της πραγματικότητας. Ο συγγραφέας τοποθετεί κάτω από μεγεθυντικό φάκο την «επιδερμίδα» των κοινωνικών φαινομένων αποκαλύπτοντας αποκρουστικές λεπτομέρειες που δεν συνιστούν όμως δραματική «λύση συνέχειας» των ιστών της. Είναι και παραμένουν **τεχνητά μεγεθυμένες** λεπτομέρειες μια επίπεδης επιφάνειας που δεν ανήκει σε κάποιο σφαιρικό όλον, δεν διαθέτει ανάπνυγμα, προοπτική, προβολή. Στο θέατρό του ο Μάριος Ποντίκας, αν εξαιρέσει κανείς το πρόσφατο έργο «Ορθός λόγος» (δλ. κριτικό σημειώμά μου της «Αυγής», 10-3-1988), αρκείται σε νεκρολογίες, κάποτε δε μοιάζει να ηδονίζεται με την ίδια την οσμή της κοινωνικής σήψης, χωρίς να βάσει το μαχαίρι πιο βαθειά. Είναι όμως αυτός ο προορισμός του θεατρού;

Οι «Θεατές» π.χ., (1978) που παίζονται στη «Θεατρική Σκηνή» είναι στην ουσία ένα μεγάλο μονόπρακτο βασισμένο στην τεχνική της «απομαγνητοφώνησης». Ο συγγραφέας «σπίνει» αυτή, καταγράφει, σημειώνει καθημερινές συμπεριφορές. Διαθέτοντας οπωσδήποτε ικανή πένα, τις αποτυπώνει μ' ευχέρεια και ψυχή μεθοδικότητα πολεοδόμου, δίνοντας έτσι θεατροποιημένα ντοκουμέντα μιας φορτισμένης από αρνητικές σημασίες αντι-γλώσσας, με καθαρά παθητική τοποθέτηση των ηρώων απέναντι στα φαινόμενα του βίου. Στους «Θεατές» μάλιστα, ο συγγραφέας μοιάζει σαν ένας

ακόμη «θεατής», αμέτοχος παρατηρητής των όσων συμβαίνουν και «εκ του μακρόθεν», όπως λέει ένας απ' τους ήρωές του.

Στα έργα του Ποντίκα, υπάρχει ευτυχώς τουλάχιστον ένα βαθιά κρυμμένο, καταπιεσμένο χιούμορ, μια κωμικά παράλογη αίσθηση που κάποτε σώζει κάποιες παραστάσεις όταν θγει στην επιφάνεια. Αυτό συνέβη στην παράσταση της «Θεατρικής Σκηνης». Εδώ η σκηνοθεσία (κ. Αντώνης Αντωνίου), παραμέρισε τόσο το διδακτισμό του κειμένου όσο και τον οίκο που αποπνέουν τα πρόσωπα, πήγε πέρα απ' το πολιτικά επίκαιρο στοχεύοντας στο μόνιμο, θέλησε ν' ανασύρει την ατομική πτυχή του νεοέλληνα που αναπαράγει πάντοτε τις ίδιες καταστάσεις κάτω από διαφορετικές κοινωνικές συνθήκες. Το πέτυχε, «αλιευόντας» ένα υφός απλής καθημερινότητας χωρίς να επιδιώκει δραματικές εντάσεις, χωρίς να τονίζει το «μαύρο», σαν όλα αυτά τα φρικτά συμβάντα ν' αποτελούν μια είδηση στα «ψιλά» των εφημερίδων.

Κατέχοντας γερά τη σηματική της νεοελληνικής χειρονομίας κι εν γένει έκφρασης, η σκηνοθεσία πάτησε με σιγουριά ειπωτώντας έναν κώδικα ήδη βάθους πλώς απ' τη «σοβαρή» επιφάνεια του οποίου έλαμπε το κενό, το τίποτα κι η ασήμαντότητα των ηρώων. Ο κ. Αντώνης Αντωνίου (γείτονας) δικαιούται πρώτη μνείας σ' αυτό το σημείωμα για την άνεση με την οποία «μπήκε στο πετσί» ενός τυπικού δείγματος «ψευτομάγκας» και «νταή» των ταλαιπωρημένων ημερών μας, ενός κοινωνικού παραστού. Η κ. Μ. Χίναρη έδινε αδρά

με σποραδικούς δραματικούς τόνους, πέρα από τάξεις, τον τύπο της αιώνια κι αδιαμαρτύρητα πάσχουσας γυναίκας. Ένας σπαρταριστό «λαϊκό» θηλυκό μετέφερε συνοπτικά στη σκηνή η κ. Φ. Ντεμίρη (δ' γυναίκα). Κάπως ασαφής ως προς την πρόθεση ο «άντρας» του κ. Μ. Αρβανιτάκη. Σχηνικά και κοστούμια (κ. Τ. Ζωγράφος) υπηρέτησαν την άποψη.

Όσα έγραφα πιο πάνω αναλύοντας τους «Θεατές» ισχυρόν, σε μεγαλύτερο μάλιστα βαθμό, για το σπονδυλωτό έργο «Κοίτα τους» που παίζεται στη «Στοά». Αν μάλιστα στους «Θεατές» υπάρχει ένα στοιχειώδες γίνεσθαι που ο συγγραφέας αρκείται να παρακολουθεί, εδώ, στο «Κοίτα τους» δεν υπάρχει καν αυτό. Ο συγγραφέας περιορίζεται στο να τοποθετήσει μπροστά στο κοινό του έναν καθρέφτη όπου αντανακλώνται ήδη τετελεσμένες συμπεριφορές μιας κοινωνικής κατάστασης μη ανασπρεπτής, κατά τη λογική που ηγνάξει απ' την ίδια τη γραφή του κείμενου: «κοίτα τους», (να χορεύουν και να τραγουδούν την ώρα που καίγεται το σπίτι τους). Τως αυτό να συμβαίνει όντως σήμερα, όμως δεν θγαίνει τίποτα από μια διαπίστωση που αποτελεί μια κοινό τόπο και τείνει να γίνει άλλοθι για τη βολική επανάληψη του «δε βαριέσαι». Το «Κοίτα τους» είναι έτσι μια επανάληψη των παλιότερων «Εσω-

τερικών ειδήσεων» του ίδιου συγγραφέα, φτιαγμένο με την ίδια «συνταγή»: συνοπτικότητα, πλοκή, γρήγορος διάλογος, αστραπιαίο σκισόφισμα «τύπων», αλλαγή «πλάνου» πριν ο θεατής συνειδητοποιήσει τι συμβαίνει. Έδωγαν εδώ πράγματι γέλιο. Επειδή όμως το έργο, αποτελούμενο από μια εικοσάδα περίπου συντομιάτων «σκέτες» που φιλοδοξούν να «περιγράψουν» τη νεοελληνική πραγματικότητα, σπρείται ενιαίον δραματικού άξονα, όντας απλή συγραφή περιπτώσεων - ένας μάλλον αβαθής σχολιασμός του τι συμβαίνει γύρω μας τούτη τη στιγμή, θεωρώ, αντίθετα με όσα έγραφα για την παράσταση των «Θεατών», σύμπτωμα όχι παρήγορο και ευεργετικό το εύκολο γέλιο των θεατών της «Στοάς». Η σκηνοθεσία εδώ (κ. Θ. Παπαγεωργίου), κατέχοντας επίσης καλά το νεοελληνικό υποκριτικό κώδικα του «ελαφρού» θεάτρου και της επιθεώρησης κατάφερε πάντως να δώσει «τύπους» ανθρώπων, να διαγράψει καταστάσεις κωμικοτραγικές, όσο επέτρεπε το δίχως ραχοκοκαλιά κείμενο, με πυκνή ύλη το κωμικό και «σκιά» το δραματικό στοιχείο. Έλαβαν μέρος οι ηθοποιοί κ. Δημήτρης Γιαννόπουλος, Βιδή Κόκκα, Παύλος Ορκόπουλος, Θαν. Παπαγεωργίου, Λήδα Πρωτοψάλτη και Μαρία Φιλίππου. Σχηνικό και επιμέλεια κοστομίων της κ. Λέας Κούση.